nici ostaju gladni Riječi Božje. A u svijetu ima upravo izvanrednih radova, među kojima je ponajbolje ono koje je naprijed opisano, a koje je već prevedeno, barem djelomice, na nekoliko većih jezika. Bit će među nama ljudi koji poznaju svoj i neki svjetski jezik, a k tome imaju i vremena. Kako korisno bi djelo učinili kad bi preveli na naš jezik koje dobro djelo koje bi pastirima duša pomoglo da razumiju divne božje stvari što se kriju u liturgiji kojoj predsjedaju i da to bogatstvo mogu razotkrivati sabranim vjernicima! Ne treba to odmah štampati, ako ne možemo; dajte to na bilo koji način u ruke propovjednicima. Budite sigurni da ćete učiniti velik posao u građenju božjega Kraljevstva u našem narodu.

Pavao BADURINA

VIDICI

REPUTACIJA, KOJU TREBA ČUVATI

(Povodom jednoga komplimenta našemu kleru)

Nije to bilo davno, što je jedan naš biskup, — u društvu, za stolom, pred nekoliko nas svećenika, — rekao: »Nije naš kler nikako tako loš. Kad čovjek vidi, kako je drugdje po svijetu, kod nas je još dobro. Možemo biti zadovoljni. I prezadovoljni. Treba samo da Bogu zahvaljujemo!« A razgovarao je taj biskup, — u Rimu, na saboru, — s mnogim svojim biskupskim kolegama iz inozemstva. Odsvakle: i iz drugih evropskih katoličkih zemalja, i sa drugih kontinenata. Slušao je i mnoge izjave, konstatacije, mišljenja, rasprave, na koncilskim zasjedanjima. Putovao je, zadnjih godina, po zapadnoj Evropi, i tu vidio i čuo svašta.

A nije on jedini, koji tako misli. Ima nas danas već dosta, i biskupa i svećenika, koji su, ovo zadnjih godina, bili u inozemstvu. A svi ti ljudi govore o svojim dojmovima. Ne povlače svi, izrekom, paralelu s našim prilikama, kako je to učinio ovaj naš biskup. Ali iz informacija, koje se od njih mogu čuti, — iz onoga što pričaju o svojim susretima, doživljajima, razgovorima, — može pametan čovjek i sam doći do zaključka, koji se posve poklapa sa zaključkom ovoga našega biskupa i potpuno opravdava njegov komplimenat našim crkvenim prilikama i našemu kleru.

Da mi je to tko rekao još prije sedam, osam godina, ja bih bio na to samo sumnjičavo zavrtio glavom. Pred rat smo obično slušali drukčije ocjene i drukčije procjene. Smatrali smo crkveno-vjerske prilike ponegdje na zapadu idealnima. Govorilo se o radikalnoj kršćanskoj obnovi, koja je tamo započela, o živom, spiritualističkom, katolicizmu, o skoro karizmatičkoj duhovnoj atmosferi u njihovim svećeničkim sredinama, o modernoj, svestranoj, sistematskoj, duhovnoj pastvi, punoj apostolskoga žara i zanosa. Skoro smo, u nekim

periodama, bili oglušili od povika: »Germania docet! Gallia docet!« Kler je iz nekih zemalja vrijedio još malo pa kao starokršćanski, misionarski, katakompski, elitan u svakom pogledu. Mi smo sami sebi izgledali, pred tom svojom dalekom braćom i kolegama, kao neki neofiti, polukršćani, šegrti i poletarci na Božjim njivama. A u njih smo gledali kao đaci u učitelje, ili, ako baš ne kao đaci u učitelje, a ono kao prvoškolci u osmoškolce. Pažljivo smo i s udivljenjem pratili svaku vijest iz toga, vodećeg, »kršćanskog svijeta«. Svaku novost. Svaku originalnu akciju. Neumorno smo zapisivali i bilježili u svoje notese svaku parolu, koja bi se odotud čula. Vjerovali smo u sve to entuzijastički: skoro kao u Evanđelju. I prenosili to k sebi: nekritički i naivno. Mjesto da oprezno proučavamo i analiziramo tuđa iskustva, mi smo ih naprosto kopirali. Kako bi god koja ideja ulazila u modu na katoličkom zapadu, tako smo joj i mi odmah, pokorno i servilno, sekundirali i aminali. Svaki svećenik mladac, koji bi se vratio iz inozemstva sa studija, usrećio bi nas kojim novim »patentom« i odmah nastupao u ulozi starijega i iskusnijega brata, a uvoznom legitimacijom iz inozemstva u ruci: docirao nas i upućivao, dijelio nam lekcije, auktoritativno nam sugerirao novine i projekte. Stariji od nas sjećaju se još dobro pokojega od tih proroka, a i pokoje od tih importiranih akcija. Bilo ih je, i na kojima smo dobro razbili nos i polomili zube, totalno promašivali, doživljavali »debâkle«. Na primjer sa stranačko-političkim katolicizmom ili sa korporativističkim idejama. Mjerili smo sve tuđim metrima, a ignorirali prilike oko sebe i sami potcjenjivali i sebe, i svoje vjernike, i svoja historijska ostvarenja i iskustva. Nijesmo umjeli cijeniti, što imamo, ni iskoristiti mnoge svoje, velike i providencijalne, prednosti. Nijesmo znali biti plemenito samosvijesni i autohtoni: tražiti u sebi nadahnuća; čuvati svoj vjersko-kulturni kontinuitet, individualnost i tradiciju; sami sebe štovati.

Sada se pomalo rastrježnjujemo. Otvaraju nam se oči. Činjenice nas urazumljuju. U neposrednom susretu i kontaktima s prilikama i s ljudima iz drugih krajeva postajemo opet realni.

Dvije su nam okolnosti najviše omogućile te naše »retraktacije«. Jedna su moderne komunikacije i turizam. Idemo u inozemstvo; iz inozemstva dolaze k nama. I vjernici. I svećenici. Možemo ih izbliza vidjeti. Možemo s njima govoriti. Možemo i debatirati. Možemo doći i do njihovih tiskanih materijala. Pa nam se nije teško konfrontirati. I nije nam teško praviti poređenja. A druga je: crkveni sabor u Rimu. On je otvorio ventil mnogim, dotle latentnim i prigrušnim, tendencijama, strujanjima, manifestacijam, na zapadu. Svatko je na njemu progovorio. Čuli su se, i čuju se, na njemu glasovi iz čitava katoličkog svijeta. U vrlo široku dijapazonu. U svim mogućim formulacijama, varijantama, tonovima. Predstavili smo se jedni drugima: intimno i bez koprene. Iznijeli smo, svi, jedni pred druge svoje stvarne bilance. Otkrili i svoje probleme, i svoje krize, i svoje rane. Vidjeli smo, kako tko diše. Situacija je u Crkvi i po Crkvi postala jasnija; analize lakše, preglednije, pouzdanije.

A ispale su te analize, za nas, u mnogočemu povoljno. »Ortodoksniji« smo, možda od mnogih drugih: ako se je uopće zgodno poslužiti tim izrazom u ovoj materiji. Stabilniji smo i jači u vjeri. Tvrđe držimo uz Crkvu. Mnogo smo manje zaraženi natruhama liberalizma i moderne skepse. Puno smo manje pod utjecajem mod-

nih ideja vremena. Kod nas se nije čuo nijedan glas za »revidiranje« dogmi, za dokidanje crkvenih zapovijedi, za ublaživanje katoličkog morala, za relaksaciju kršćanskog jedinstva i suživanje neposrednog utjecaja papinstva na crkvenu organizaciju i život. Nitko u nas nije pledirao ni za ekstravagantne novosti u sakramentalnoj i ispovjednoj praksi, ni za revolucionarne novine u asketskim principima i praksi. Nitko nije pokušavao, da, pod izlikom ekumenizma, rehabilitira sisteme, koji su već jednom bili od Crkve osuđeni. Nitko nije na svoju ruku provodio reformu ni stavljao Crkvu pred »fiat accompli«. Nitko nije eksperimentirao ni odlazio u ekstreme ni na jednom području.

I sa crkvenom disciplinom bolje stojimo nego mnogi drugi. Dok se ponegdje po svijetu govori o tisućama svećeničkih apostata, kod nas ima dijeceza, gdje čitavo ovo vrijeme iza rata nije bilo ni jednog jedinog, ili je apostatirao samo jedan. Nema kod nas ni anticelibatskih pokreta; nema ni zahtjeva za radikalnom »modernizacijom« svećeničke i sjemenišne stege (a, dakako, paralelno s tim, ni praznih sjemeništa). Nije kod nas bilo ni bune protiv liturgijskih reformi; ni demonstrativnih sukoba u javnosti između »progresista« i »tradicionalista«. Nije se kod nas nikoga moralo udarati cenzurama, ni opominjati i uklanjati iz katoličkih organizacija, intervencijama s viših crkvenih mjesta. I naši biskupi, i naši teolozi, na koncilu nastupali su uvijek dostojanstveno, trijezno, ozbiljno, s osjećajem odgovornosti, s puno diskrecije i razbora: nijesu izazivali ni senzacija, ni čuđenja, ni kritike; uživali su opće poštovanje; sretani su bili na sve strane sa pažnjom i sa priznanjima. I naša je katolička i svećenička, teološka i pastoralna, štampa, ostala, općenito, na visini i pokazala puno smisla za odgovornost i mjeru. Ni od lajikata i puka nitko se kod nas nije samozvano nametao Crkvi za korektora, tutora, diktatora.

Služi nam to na čast. Mnogi nam, sa strane, na tom i zavide. Rehabilitiralo nas je to i u vlastitim očima. Ali, — nameće nam to i obaveze. Obtvezu zahvalnosti prema Bogu. Njegova je posebna Providnost igrala u svemu tome glavnu ulogu. I u ovim zadnjim, poratnim, decenijima. Uozbiljila nas je. Izolirala nas je od mnogih nepovoljnih utjecaja, koji su, drugdje po katoličkom svijetu, djelovali, očito, negativno. I obvezu budnosti i otvorenih očiju. Valja da tu svoju reputaciju, i kao katolički narod, i kao ozbiljan, trijezan, kler, čuvamo i, sustavno, dalje njegujemo.

Moramo zapamtiti lekciju. Nikada više ne smijemo u svom katoličkom životu, biti ničiji sateliti. Punoljetni smo: »aetatem habemus« (Iv. 9, 21). Čitamo i mi Evanđelje. Imamo i mi svoju glavu i svoju savjest. I mi smo zakoniti dionici duhovskog prosvjetljenja. Učit ćemo od drugih, ali ne ćemo nikoga slijepo kopirati. I, bit ćemo puni štovanja prema mudrosti prošlosti, koja se je nagomilala u idejama i u praksi Crkve, a napose prema tradicionalnim idealima svećeničke čistoće, svetosti i asketizma. Ne ćemo olako ostavljati, što su toliki kršćanski vjekovi posvetili. Svaka novost u crkvenom životu, a pogotovu svaka moderna ideja, koju reklamira svijet, treba da se najprije legitimira, a onda istom prihvaća i propagira. Presumpcija stoji uz iskustvo i tradiciju!

Č.